

Tema: Fremtidsdrømmer

Aktuelle tekster:

- «Generasjon korona»
- «Det kjem ikke til å kome noko vaksine mot klimaendringar»
- «Full fart mot Formel 1»
- «Vi er en gjeng like mye som vi er et band»
- «Cool motpol»
- «Godt for deg (og meg), Olivia!»
- «Vi må snakke om Mustafa»
- «Eg hadde så aldri håpt så djupt frå hjartet, og aldri kryssa fingrane så hardt»

Alle disse tekstene omhandler unge mennesker med drømmer og ambisjoner. De møter ulike ytre og indre hindringer når de skal realisere sin egen fremtid. Dette er et godt utgangspunkt for å diskutere elevenes egne fremtidshåp, og hvilke muligheter og begrensninger de har i egne liv. Det er valgfritt hvor mange tekster dere leser.

Mål med opplegget:

Å vekke elevenes interesse for sakprosa:

- ✓ gjennom at elevene utforsker tekstene
- ✓ gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- ✓ gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i teksten
- ✓ gjennom at elevene reflekterer kritisk over tekstenes påvirkningskraft og troverdighet
- ✓ gjennom at elevene bruker sakprosaetekster som inspirasjon og modell for egne tekster

FØR:

Se på overskrift, bilder og les ingressen.

- Hvilke forventninger får dere til teksten? Hvilken sjanger er dette? Forteller ingressen dere hva som kommer? Tror dere at innholdet angår dere?
- Snakk om hvordan dere taklet pandemien. Har dere hatt mer tid til å planlegge fremtiden under pandemien? Har dere lært noe nytt om dere selv i denne perioden? Har dere fått noen nye bekymringer? Hvilke aktiviteter har dere fortsatt gjort på tross av pandemien?
- Hvilke planer har dere for fremtiden deres? Tror dere at dere kan kjenne dere igjen i planene til en eller flere av de som er intervjuet i artikkelen(e)? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Hva skal til for at dere skal få den fremtiden dere ønsker dere? Hva kan hindre drømmene deres i å gå i oppfyllelse? Er det noe spesielt dere er redde for?

Snakk til slutt om ord og begreper som du mener kan være vanskelige for elevene. I den ene elevteksten, skriver Fatemeh Adili at hun skulle «*få svar om oppholdstillating eller deportering. To store ord, veldig store, dei var så store at dei hadde makta over å forandre framtida mi på kvar sin måte*» Dette er et godt eksempel på to begrep som må avklares før teksten leses. Her er noen andre eksempler fra de andre tekstene: aspirantkurs, Änglagård, essensielt, Mayfair-området i London, Red Bull Racing, temposkifte, irrasjonell, drastisk, integrering, høygravid, Mayham, hoppe etter Wirkola.

Du kan også la elevene bruke kolonnenotatet som dere finner [her](#)

UNDERVEIS:

Sett strek i margin når du leser ...

- noe som overrasker deg
- noe som gjør inntrykk på deg
- noe du lurer på

ETTER:

1. Snakk kort om teksten i hel klasse

Klassesamtale.

Gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens dere leste, slik at alle har en foreløpig forståelse av innholdet i tekstene.

2. Min leseopplevelse

Individuelt arbeid.

La elevene formulere hvordan de opplevde teksten ved hjelp av de faste uttrykkene under. Be dem velge ut noen av uttrykkene og fortsette setningene, gjerne skriftlig. Be dem også begrunne svarene ved å bruke ord som fordi, siden, på grunn av, derfor.

- Da jeg leste, la jeg merke til...
- Jeg ble overrasket over...
- Jeg ble irritert over...
- Det gjorde inntrykk på meg at...
- Jeg synes at...

Eksempel: «Jeg ble overrasket over at alle medlemmene i LÜT kjente hverandre fra før».

3. Del leseopplevelsen

Gruppesamtale.

Elevene jobber i grupper på 4-5 elever. Be dem dele setninger og tanker fra oppgaven over med hverandre. Det kan være en fordel å snakke om en tekst av gangen.

4. Samtale i hel klasse

Klassesamtale.

Etter at elevene først har jobbet individuelt med å formulere sin egen leseopplevelse og deretter prøvd ut og kanskje reformulert disse tankene i en mindre og trygg setting, kan elevene snakke om tekstene i hel klasse.

For å få til samtaler som utvikler elevenes engasjement for lesing er det ofte en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen deres. Begynn derfor gjerne med spørsmål som: «Hva handler dette om?» eller «hva overrasket dere i denne teksten?», og la samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål og ved å bygge videre på elevenes svar – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Her er noen forslag til spørsmål som kan inngå i diskusjonen av tekstene:

- Flere av ungdommen i tekstene elsker det de bruker fritiden sin på, om det er politikk, låtskriving, strikking eller Formel 1. Hva elsker dere å bruke tid på? Er det noe som kunne blitt en jobb i fremtiden?
- Både Hedda Mae og Dennis Hauger forteller hvordan foreldrene har inspirert og påvirket drømmene deres. Er det noe som dere kjenner dere igjen i? På hvilken måte?
- Dennis Hauger har dyrket talent sitt for bilkjøring siden han var to år og kjørte rundt med bleie og smokk. Har noen av dere et slikt medfødt talent, eller kjenner dere noen som har det? Hvor vanlig tror dere det er å vite hva man skal bruke livet sitt til på et så tidlig tidspunkt? Sammenlign Hauger med noen av de andre ungdommene i tekstene.
- Thea Mortensen i «Generasjon Korona» har som mål å bli statsminister i Norge. Flere av de andre ungdommene har også høye ambisjoner. Velg en av de personene dere har lest om og se på hvilke egenskaper som trengs for å nå det målet de har satt seg. Kan disse egenskapene også gi andre fremtidsmuligheter? Hvilke egenskaper har dere selv, og hvilke muligheter gir disse?
- Punkbandet LÛT har klare forbilder fra musikkscenen i Tromsø, og Dennis Hauger beundrer eldre Formel 1-kjørere. Idoler gir oss noe å strekke oss etter. Hvilke idoler har dere? Ikke alle intervjuobjektene snakker om forbildene sine. Hvilke forbilder tror dere kunne vært til inspirasjon for dem?
- Ungdommene i tekstene har overvunnet eller møter motstand. Hva tenker dere om deres måte å takle motstanden på? Tror dere at de vil få den fremtiden de ønsker seg? Hva ville dere gjort i samme situasjon?
- Lars Andreas Granli i reportasjen «Generasjon Korona», sier «*jeg fikk kjent på hvem jeg er, og hva jeg vil*» under pandemien. Er dette noe som passer for flere av ungdommene i tekstene, også når de har opplevd noe annet enn pandemi? Hva er det med motstand som gjør at vi blir bedre kjent med oss selv?
- I artikkel «Cool motpol» står det at «*før 2000 bekymret folk seg om teknologien skulle klare overgangen til et nytt tusenår*». Nå bekymrer vi oss for andre ting. Hva bekymrer ungdommene i tekstene seg for og hva bekymrer dere dere for? Påvirker det hvordan man ser for seg fremtiden?
- Begge elevtekstene er skrevet av ungdommer som håper, til tross for at fremtiden ser mørk ut, og dette gjelder også for flere av de andre ungdommene i tekstene. Hvilke grunner har de til å håpe at det går bra? Er det mulig å forberede seg på fremtidige utfordringer?
- Det er mange ulike hindringer som kan komme i veien for en fremtidsplan. Noen er ytre og felles, som en pandemi eller klimaendringer, andre er indre og privat, som kjærlighetssorg eller ensomhet. Diskuter i klassen hvilken kategori som er mest utfordrende og hvorfor.
- Mener dere at det er opp til ungdommen selv å skape fremtiden sin, eller er det systemer og voksenpersoner som også burde bidra? På hvilken måte?

- LÛT forteller at de øver i to tretimersøkter, hver dag, for å bli så gode som de ønsker å være. Hvor mye innsats er dere villige til å gi for å oppnå deres drømmer?

- Har fremtidsdrømmene deres forandret seg siden dere gikk på barneskolen? Tror dere at de vil forandre seg frem til dere blir voksne? Hvordan?

Legg til og trekk fra spørsmål slik det passer klassen. Se boktips i Faktafyk for videre lesing.

Til slutt oppfordrer vi til å ta en oppsummering av teksten og gjennomgang i form av en metasamtale:

- Hva synes dere om tekstene? Bruk ev. metoden «Streken» som dere finner [her](#)

- Lærte eller tenkte dere noe nytt? Satte tekstene ord på ting som dere allerede hadde tenkt på fra før og/eller ga de anledning til en relevant diskusjon?

Ekstraoppgaver:

1. Intervju en medelev om fremtiden

Mange av tekstene i Faktafyk er intervjuer. Bruk ett av intervjuene som modelltekst og intervju en medelev om hva vedkommende ønsker å bruke livet sitt på og hvordan han eller hun har tenkt å gjennomføre fremtidsplanen. Bruk gjerne noen av spørsmålene fra klassesdiskusjonen.

2. Sammenligne sjanger.

De foreslåtte tekstene til dette opplegget har i hvert fall fire ulike sjangere, men alle handler om lignende tematikk. Ta utgangspunkt i to ulike tekster og se på hvordan formen påvirker innholdet.

Eksempel: Aurora Lodden skriver direkte til regjeringen, mens Hamid Omarkhail blir intervjuet om sin situasjon. Hvordan opplever vi de to personene ulikt, når den ene kommer direkte til orde og den andre blir beskrevet?

Andre mulige spørsmål:

- Finnes det tematikk som fungerer bedre i den ene sjangeren enn den andre?
- Er den ene sjangeren mer muntlig?
- Endrer forklaringer av begreper og situasjoner seg med sjangeren?
- Føles den ene teksten mer personlig enn den andre? Hvorfor?
- Opplevs den ene teksten mer saklig enn den andre? Hvorfor?

3. Design din egen tatovering

I artikkelen «Fra ismannen Ötzi til Lionel Messi» får vi vite at det tradisjonelt var vanlig på Polynesia å tatovere seg for «å uttrykke sin identitet og personlighet». Fra slutten av 1990-tallet har vi sett den samme tendensen i vestlige samfunn. For eksempel nevner artikkelen at på Messis legg er det tatovert en fotball, tallet 10, et par hender og sønnenes navn. Han har fjernet tre japanskinspirerte tegn fordi tatoveringene «handler om forskjellen mellom det som bare er stil og det som virkelig betyr noe for en person»

Oppgave:

Hvis du skulle hatt en tatovering som uttrykte din identitet, hvordan ville denne tatoveringen sett ut? Hvor ville du plassert den? Lag en skisse på papir eller digitalt. Forklar sammenhengen mellom det visuelle uttrykket og deg selv.

Fra fagfornyelsen:

Disse oppgavene kan lett knyttes til det tverrfaglige temaet i lærerplanen: **Folkehelse og livsmestring**

Fra overordnet del:

- Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte
- Verdivalg og betydningen av mening i livet, mellommenneskelige relasjoner, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører også hjemme under dette temaet
- I samfunnsfaget handlar det tverrfaglege temaet folkehelse og livsmestring om at elevene skal bli bevisste på sin egen identitet og si eiga identitetsutvikling og forstå individet som ein del av ulike fellesskap
- Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa kan både bekrefte og utfordre elevenes selvbilde og dermed bidra til deres identitetsutvikling og livsmestring

Kompetansemål i norsk:

- *Les skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk [...], og reflektere over tekstenes formål, innhold, sjangertrekk og virkemidler*
- *Beskrive og reflektere over egen bruk av lesestrategier i lesing av skjønnlitteratur og sakprosa*
- *Utforske og reflektere over hvordan tekster framstiller unges livssituasjon*
- *Informere, fortelle, argumentere og reflektere i ulike muntlige og skriftlige sjangre og for ulike formål tilpasset mottaker og medium*
- *Uttrykke seg i ulike sjangre og eksperimentere med sjangre på kreative måte*

Kompetansemål i samfunnsfag:

- *Reflektere over korleis identitet, sjølvbilete og eigne grenser blir utvikla og utfordra i ulike fellesskap, og presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønskete hendingar*
- *Vurdere arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet*
- *Reflektere over likskapar og ulikskapar i identitetar, levestett og kulturuttrykk og drøfte moglegheiter og utfordringar ved mangfald*